

NOVICE

Izhajajo vsako jutro.

Veljajo do konca leta 1918 20 K.

Za četrt leta K 10.—

Mesečno K 3-50.

Posamezna številka 20 v.

Oglasi po dogovoru.

Uredništvo in upravnništvo je v
„Zadružni tiskarni“, Dunajska
cesta št. 7.

Telefona št. 180.

Uredništvo je strankam na razpo-
lago od 6—7. ure zvečer.

Št. 58.

V Ljubljani, nedelja dne 8. septembra 1918.

Leto I.

Avstrijsko vojno poročilo.

Dunaj, 7. septembra. (K. u.) Uradno.
Italijansko bojišče.

Na asijski visoki planoti so naše čete krvavo zavrnile napad, ki so ga izvedli Italijani in Francozi po močni topniški pripravi. Zahodno Monte Sisemola v prvo črto vdrlega sovražnika smo zopet prepodili. Na Colu dell'Orso so naskakovalne patrulje uspešno napadle sovražno posadko bojnih straž.

Albanija.

Nobenega posebnega bojnega delovanja.
Šef. gen. štaba.

Problem Avstrije.

Vprašanje je načeto.

Berlin, 7. septembra. K dunajskemu poročilu, da je Avstro-Poljska zopet v ospredju, piše današnji „Vorwärts“: Ogrji zahtevajo kot odškodujočo dajatev vrednoto na jugu. Bosna in Hercegovina in če le mogoče tudi Dalmacija naj se priklonijo Ogrski, kakor ste že Hrvatska in Slavonija. Gotovo je, da taka rešitev Jugoslovanov ne more zadovoljiti. Tu ne gre o poljskem ali jugoslovenskem ampak o avstrijskem problemu, ki je sedaj načet v svoji velikosti.

Karoly igra z razpoloženimi kartami.

Budimpešta, 7. septembra. Grof Mihael Karoly je naslovil na svoje volilce poslanico, ki veli, da je prvi pogoj za mirovna pogajanja demokratizacija držav. Ogrska ima dolžnost si priboriti neodvisnost. Če so Albanci, Letiši, Finci in Poljaki svobodni, morajo biti tudi Ogrji. Zato je Karoly odločen nasprotnik poglobljenja zveze z Nemčijo.

Veliki vezir o miru.

Dunaj, 7. septembra. Tekom nekega razgovora se je izrazil veliki vezir Talaat paša na vprašanje, kako bi označil sedajni položaj, tako-le: Rekel bi, da bo pred zimo že mir. To izjavo opiram na dejstva. Vojna se je nekako izčrpala. Nadaljnje bojevanje bi bilo brez pomena, da ne govorim o moralnosti in človečnosti. Trditvi, da dosežejo naši sovražniki vojaško zmago, odgovarjam, dato pravi vsakdo o sebi, in ravno to ne dokazuje ničesar. Naši sovražniki — tudi Amerika — pridejo v kratkem do spoznanja, da nadaljnje bojevanje nima smisla. In jaz trdno verujem, da se izvrši ta preokret še pred zimo.

Italijansko vojno poročilo.

5. septembra.

Na vsej fronti obojestransko nemočno ognjeno delovanje in zmerno delovanje izvidnih oddelkov.

7. septembra.

Laško uradno poročilo od 6. t. m.: Na gorski fronti smo koncentrično obstreljevali prve sovražne linije. V dolini Lagi, pri Posini in v dolini Assa so naletele naše patrulje na sovražne oddelke in so jih vrgle nazaj. Severno od Monte Cenera smo zavrnili poskus sovražnikov ki je hotel vdreti v naše črte; sovražniku smo prizadejali občutne izgube. Na gorenji Pijavi smo odbili sovražne izvidne oddelke, ki so hoteli po noči priti v naše črte.

Lahi in Jugoslovani.

Kljub vsem naporom, da se zedinijo in spoznamo Lahi in Jugoslovani, se vendar oficijelna laška politika noče udati „agitatorjem“, kakor „Giornale d'Italia“ konsekventno imenuje Trumbiča in druge. Če se pa ti naši sovražniki že sedaj ne morejo sporazumeti, kako bo šele potem, ko bo po londonski pogodbi (vsled katere je Italija vstopila v vojsko) tekla meja sredi slovenskega ozemlja!

Socialistični „Avanti“ je napovedal že naprej, da bo stopila ta borba kmalu v nov štadij. In res! V Rimu so se zbrali nedavno tega vsi nam dobro znani tržaški iredentovci — Hortis, Pitacco e tutti quanti — in sklenili: „Svesti si svojih dolžnostij do svoje laške domovine, katere koristim so voljni vsekdar žrtvovati vsak drug interes, in prepričani, da politika tlačenih narodnostij ne opravičuje nobenega odrekjanja ne zahtevamo ozemlja, opominjamo vse Italijane, da složno naglašajo vse narodne zahteve, zaradi katerih je Italija začela vojsko. V odločilni uri obrčajajo svoje misli na ona ozemlja, ki se upirajo slaviziranju in germanizaciji samo v zaupanju na osvoboditev.“

Gospode, ki so sklenili to resolucijo, so videli prav pogosto v predsobah Sonniniovih in Orlandovih. Taki glasovi morajo Jugoslovanom odpreti oči.

Istočasno so pa Trumbiča v Parizu in Londonu precej hladno sprejeli in so mu rekli da je zanj najbolje, če se v vseh svojih zadevah sporazume z laško vlado... Lep sporazum bo to!

„Der Neue Abend“ prinaša sledečo brzojavko iz Ženeve: Novi pariški list „Oui“ zelo

hladno razpravlja v precej pobeljenem članku o italijanskem pohlepu po Adriji in predvsem ugotavlja, da divja v Italiji izredno silen prepir med prislaži in nasprotniki Sonnina, laška cenzura da je znala prikriti javnosti ta nasprotstva. Preje da je opazovala antanta laške načrte z zadovoljstvom, ker so merili le na oslabeitev Avstroogrske. Ko pa so zdaj v Parizu in Rimu prevzeli varstvo nad slovenskimi narodi monarhije, so načrti Italije nadvse škodljivi. Razen tega Čehoslovaki v Rusiji res dobro služijo antanti, za kar jim mora poplačati. To pa zopet draži Italijane, ki bodo priznali Jugoslovanom le pod pritiskom največje sile lastne pravice. Položaj je torej res kočljiv.

Kongres socijalistov.

Chlasso, 7. septembra. Kongres socijalistov v Rimu je zaključen. Kongres je odobral ravnanje „Avantija“; grajal pa je socijalistovsko frakcijo v zbornici radi preslabe energije v opoziciji in ker goji premalo stikov s stranko in z ljudstvom.

Italija seveda tudi.

Lugano, 7. septembra. Bissolati je izjavil, da je Italija usvojila Wilsonove vojne cilje.

Nemško vojno poročilo.

Umik.

Berolin, 7. septembra. (K. u.) Uradno.

Vojni skupini kraljeviča Ruprehta in generalnega polkovnika von Bohna.

Severozahodno Langemarqua so dobile bavorske čete v krajevnem sunku več sto ujetnikov. Južno Yperna smo zavrnili večkratne napade Angležev.

Na bojnih frontah so se razvili silni infanterijski boji na predozemlju naših postojank. Naše zadnje čete so prisilile sovražnika do razvoja in do novih bojev na črti Fins—Lieramont—Longavesnes.

Naši bojni letalci so uspešno napadli sovražne kolone ob prehodu preko Somme pri Brie in St. Christ.

Ob Sommi in Oisi je sledil sovražnik čez Ham in Chauny in je stal zvečer v boju z našimi zadnjimi četami na črti Aubigny—Villemont—Aumont.

Med Oiso in Aisno živahni boji na predpolju. Na obeh straneh Vauxailona so bili zavrnjeni močnejši napadi sovražnika.

Vojna skupina nemškega cesarjeviča.

Vzhodno Vailly stojimo ob Aisni v bojnem stiku s sovražnikom. Na višinah severovzhodno Fimesa smo zavrnili ponovne napade Američanov.

Večerno poročilo.

Berolin, 7. septembra. (K. u.) Uradno.

Na obeh straneh ceste Peronne—Cambrai spopadi zadnjih straž pred našimi novimi postojankami. Krajevni boji med Ailetto in Aisno.

von Ludendorff.

Podvodna vojska.

Berolin, 7. septembra. (Uradno.) Na angleški in severni francoski obali smo potopili šest tisoč ton.

Šef admir. štaba.

Fochova teorija.

Generalni svet antante.

Ženeva, 7. septembra. Na zapadni fronti je antanta ustanovila generalni svet, ki naj izvede Fochove načrte. Foch predseduje temu svetu.

Ženeva, 7. septembra. O maršalu Fochu piše Reue Puaux kot sodruknik „Tempsa“: Fochovo načelo je, da vrhovni poveljnik velike armade določuje le splošne smernice in cilje. Sredstva za izvajanje in pa podrobno delo, vse to je prepuščeno drugim organom. Vojak na bojišču je res sličen figuram na šahovnici, a on mora vendar samostojno ravnati, razumeti, zakaj dela to ali ono in se ne sme dati porivati kakor mrtev stroj. Zmago dobiva le oni, čegar volja in inteligencija nadkriljuje nasprotnika. Povsod si treba zagotoviti inicijativo postopanja in povsod treba korakati k ofenzivi. V danih razmerah mora vojskovodja celo proti dobljenim poveljnim ravnati in operirati le po svoji vesti in odgovornosti. Prava metoda je in ostane Napoleonova.

Curij, 7. septembra. Maršal Haig je pisal pariškemu mestnemu zastopu, da bo zmaga kmalu dosežena. Možno je računati s skorajšnjim mirom.

Rotterdam, 7. septembra. Veliko pozornost vzbuja vest „N. J. Herald“, da se vrši preskupljanje ameriškanskih čet na zapadu. Foch si hoče ustvariti velikansko ameriškansko rezervo, da zada Nemcem poslednji udarec.

Štiri znamenite interpelacije.

Pariz, 7. septembra. Francoskemu parlamentu so došle štiri interpelacije o vojaškem položaju in o miru.

Bern, 7. septembra. Zbornici predležeče interpelacije obravnavajo zelo kočljiva vprašanja. Dalbiezova govori o politiki vlade napram delavskemu sloju, Peytralova zahteva gospodarsko re-

organizacijo Francije, Deshayes razpravlja o krušnih deležih in Bergsonova razmišlja o sredstvih, kako ščititi trgovinsko mornarico pred nevarnostjo podmorskih čolnov.

Anglija za federalizacijo.

Rotterdam, 7. septembra. Iz Londona javljajo, da se je gibanje za federalizacijo Anglije zadnje tedne neznansko okrepilo. Govore, da je v tem smislu pričakovati odločilnih ukrepov.

Španiji groze z orožjem.

Kodanj, 6. septembra. V nekem članku javljajo „Times“ čisto neprikrito, da se je antanta odločila nastopiti proti Španiji z oboroženo silo, če ne razruši svojega razmerja z Nemčijo sploh, ali pa vsaj razlasti nemške ladje v španskih pristaniščih in jih izroči alirancem.

Nemčija in Španija.

Frankobrod/M., 7. septembra. „Frankfurter Ztg.“ piše, da nemška vlada še ni definitivno odgovorila na špansko noto. Politični krogi presojujejo položaj zelo mirno.

Konferenca za nevtralnost.

Kodanj, 7. septembra. Minister za zunanje zadeve je izjavil, da se bo vršila v Kodanju skupna konferenca nevtralcev, ki bodo ugibali, kako obvarovati nevtralnost.

Nespravljiva Amerika.

Druga stran ameriškega humanizma.

Berolin, 7. septembra. Uspehi antante na zapadu so podjarili Teodora Roosevelta, da je napisal serijo člankov proti zvezi narodov. Roosevelt se boji, da najde bodoči mir Ameriko omamljeno od fraz apostolov lige narodov in da jo nakloni k opustitvi oboroževanja. Zato zahteva, da se nadaljuje oboroževanje in pridruži obrambna dolžnost. Tudi Wilson se je oprijel tega nazora.

Rotterdam, 6. septembra. Predsednik zunanje komisije ameriškega senata je izjavil, da more samo velika vojaška zmaga nad Nemčijo prinesiti svetovni mir.

Rotterdam, 7. septembra. Ameriški senator Cumber je izjavil: Mir bo še le mogoče, ko bodo rapori zaveznikov polpolali v Berolinu. Nemčiji se mora vse brez pripazovanja vrniti.

Kodanj, 6. septembra. Iz Washingtona se poroča, da je formiral senator Lodge, ki se je bil izjavil, da se z Nemčijo ne da pogajati za mir, temveč se ji mora mir diktirati, sledeče pogoje Amerike: Popolna obnovitev Belgije; Alzacija-Lotaringija in „neodrešena“ laška ozemlja se morajo brezpogojno odstopiti; varnostne odredbe za Grčijo; neodvisnost Srbije, Romunije, Poljske in Slovanov; osvoboditev Rusije in povrnitev vseh ozemelj, ki so bila odcepljena od Rusije v brest-litovski mirovni pogodbi; Carigrad naj bo prosta luka; Turkom se vzame oblast nad Palestino; ujedinjenje slovenskih narodnosti v Avstriji s Poljsko v neodvisno zvezo držav kot protitež nemškemu težnjam na vzhod („Drang nach Osten“). Lodge je še dostavil, da antanta ne namerava uničiti nemškega ljudstva ali se vmešavati v njegove notranje zadeve.

Ameriško zlato v Švicli.

Bern, 7. septembra. Iz Amerike so poslali na švicarsko „Nationalbank“ 25 milijonov dolarjev zlata, da dvignejo kurze antantnih deviz.

Važen govor nemškega kanclerja.

Glavni cilj vse politike centralnih držav je časten mir. Vsak korak, ki ga naredimo na potu zblizanja med centralnimi državami in pa med antanto, je danes velikega pomena za obe strani.

Znano je, da je antanta in v njej zlasti Wilson vedno in vedno poudarjal, da je treba Nemčijo demokratizirati predno se da ž njo govoriti o mirovni pogodbi. Znano je tudi, kako odločno so vse nemške stranke odklonile domnevo, da je treba demokratizacijo izvesti pod pritiskom tujega orožja. Toda čisto brez vpliva pa agitacija za demokratiziranje le ni ostala. Nemške meščanske stranke so bile primorane marsikaj odjenjati v prilog demokratizaciji iz dveh ozirov: Vedele so prvič, da je socialna demokracija v Nemčiji velikanska sila, ki zna postati nevarna, če se ne ugodi njenim zahtevam prav nič, drugič pa so videli, da je nemško delavstvo v polni meri storilo svojo dolžnost v vojni kot del nemškega naroda in da ima zbog tega pravico zahtevati, da pri vseh ukrepih, ki se tičejo usode države, odločuje tudi glas delavstva, kateremu je zato treba priznati več političnih pravic kot jih je imelo doslej.

Stališče nemških meščanskih strank napram volivni reformi odločujeta dva momenta: strah in pa moralna sila.

Znana je velikonočna poslanica nemškega cesarja iz l. 1916. ki je obljubil volivno reformo v Prusiji. Dolgo je trajalo, predno je vlada predložila pruski zbornici načrt volivne reforme za splošno volivno pravico. Proti volivni reformi se

je uprlo zlasti v Prusiji mogočno konservativno junckerstvo, ki je tesno zvezano s takozvano težko industrijo in vsenemskim gibanjem. To je struja, ki več ali manj sili na „Siegfrieden“.

V poslanski zbornici pruski stvar še ni rešena. Toliko večji odpor bo seveda naletela reforma, ki je v prilog demokratizaciji, v gosposki zbornici. Nemški kancler je pa podal izjavo, iz katere je razvidno, da nemška vlada ne sme in ne more več nazaj — padla je odločilna beseda kraljeva in sedaj je treba podpisano menjico tudi plačati. Gotovo je pa tudi, da nemški kancler ni govoril samo na naslov pruske zbornice, ampak tudi na zunaj, zaradi miru, in zato je njegova izjava toliko večje važnosti.

Kancler je rekel: „Ni mi treba razlagati resnosti položaja in dalekosežnosti sklepov, katere boste sklenili, oči vseh političnih krogov — in to ne samo v Prusiji! — so obenjene na vas. Vendar pa smatram za potrebno, da vam pojasnim stališče pruske vlade z vso odločnostjo. Pruska vlada smatra za svojo dolžnost, da izpolni od kralja dano besedo. Kakor so od začetka vojne vsi v isti meri storili svojo dolžnost in so domovino branili, tako ne sme biti več socialnih diferenc pri volitvah. Tako sem vedno razumel kraljevo besedo, in smatram kot svojo dolžnost, s katero stojim in padem, da pomorem tej kraljevi besedi do veljave. Vaša dolžnost pa je, da najdete za to primerno pot.“

Danes se ne gre za ministre, in za ministrsko odgovornost, ampak gre se za več. Po mojem najglobljem prepričanju se gre za varstvo in za ohranitev krone in dinastije. Svarim pa pred zavlačevanjem. Vsak sum, da hočete stvar zavleči, bi agitacijo silno okrepil in priti bi moglo do težkih zapletov. Sedaj pa je še mogoče izdelati tako postavo, da ne bo nobene nevarnosti, da zaideemo preveč v radikalizem.“

Nemci v rajhu so torej uvideli, da mora priti vsaka pametna reforma od znotraj na zunaj, kakor tudi vsako življenje klije od znotraj na zunaj. Naši Nemci pa delajo ravno nasprotno. Če človek bere Hertlingov govor, si mora skoraj žele, da bi se naši Nemci preselili v Nemčijo in da bi oni prišli sem k nam.

Tudi za avstrijske državnike je Hertlingov govor zelo poučen, če ga hočemo razumeti. Tudi naša država je potrebna reforme, ampak najti se mora človek, ki enkrat zine pametno besedo javno in se z vso avtoriteto postavi za njo. In sicer tako pametno besedo, ki bi prinesla preustroj na znotraj in ž njim vred vplivala tudi na zunaj. Potem bo pa kmalu mir.

Rusija proti antanti.

Sovjetska vlada grozi z vojno.

Kodanj, 7. septembra. Uradna „Pravda“ objavlja na uvodnem mestu članek, ki vzbuja v Rusiji največjo pozornost: „Sovjeti bodo morali napovedati najbrže že prihodnje dni vojno, ker zarote v Petrogradu in Moskvi dokazujejo, da hočeta Francija in Anglija odstraniti sovjetsko vlado in povzročiti prevrat v Rusiji. Treba izdati proglaš na narod, ki mu obrazloži vzroke, ki silijo vlado, da nastopi z orožjem proti antanti. Ne da se tajiti, da je položaj kritičen in vojna napoved neizbegljiva.“

Rotterdam, 7. septembra. „Morningpost“ javlja, da je angleški vrhovni poveljnik v Arhangelsku dobil povelje pripraviti ekspedicijski zbor, ki ima osvoboditi v Rusiji zaprte Angleže.

Devin (Magdeburg), 7. septembra. Prefekti vseh francoskih departementov so dobili ukaz, internirati ruske državljane od 18. do 46. leta.

Buchanan o Rusiji.

London, 6. septembra. Prejšnji angleški poslanik v Petrogradu, Buchanan je sporočil angleški vladi, da zaupa, da bo Rusija kmalu zopet zavezala med državami tisto mesto, katero ji gre. Rusija se nahaja sedaj v zadnjem štadiju krize, katere pa brez tuje pomoči ne more preboleti. Ta pomoč pa ne sme biti nemška, ampak zavezniška. Aliranci morajo Rusijo podpreti moralno in materijelno.

Mreža zarot.

Stockholm, 6. septembra. Moskovski listi javljajo o odkritju zarote proti vladi sovetov v Volodgi, Vladimiru in Orlu. Tudi v Petrogradu so odkrili komplot, kojega povzročitelje, oficirje krasnoselskega polka in tri člane komisije za zunanje zadeve, so zaprli in usmrtili. Petrograjska telegrafska agencija javlja, da so prišli tudi v Voronežu na sled zaroti. Na čelu so ji bili bivši poljski legijonarji, ki so nabirali ruske pomožne čete za antantino fronto na Murmanu.

Rotterdam, 7. septembra. Reuter javlja, da divji boji v podonski krajini še trajajo, sovražniki se hrabro branijo.

Zmeda med revolucionarji.

Curij, 7. septembra. Razkol v stranki levih socijalnih revolucionarjev je dosegla reč. Nova stranka nastopa za brestovski mir. Boljševiki priznavajo, da pripada stranki važna naloga. Ona lahko vpliva na kmete, ter zaneti razredni boj tudi po vaseh.

Nevaren položaj Čehoslovakov.

Japanec vrhovni poveljnik.

Ženeva, 6. septembra. "Journal de Geneve" poroča, da je prevzel japonski general Otani vrhovno poveljstvo nad četami antante v Sibiriji. On je tudi poveljnik Čehoslovakov.

Kodanj, 7. septembra. V Vladivostoku že cel mesec niso imeli vesti o čehoslovoskih brigadah zapadno bajkalskega jezera. Sedaj pa je preko mongolije prišlo poročilo generala Ditricha, ki se glasi: „Naš položaj je kritičen. Nam treba nujne pomoči, a ne sponjardi, kakor nam je obljubila antanta, kajti do pomladi se ne moremo držati. Le tekom prihodnjih šest tednov se bo še moglo operirati proti boljševikom. Prosim javite to sibirskemu svetu alirancev in ne zapustite nas!“

Kodanj, 7. septembra. Po londonskih poročilih se pričakuje, da bodo Japonci hitro poslali več čet v Sibirijo, ki naj bi nastopile vzdolž Amurja in tako obkrožile boljševike. Ameriško časopisje alarmira in trdi, da so Čehoslovaki izgubljeni, ker so v manjšini, ako bi še nadalje izostala antantna pomoč. „New York Times“, ki imajo dobre zveze z vlado, izjavljajo, da postaja vzhodna fronta, ki jo je postavila antanta sama, aktivna postojanka za osrednje sile; radi tega naj Amerika brž pošlje nekaj stotisoč vojakov v Sibirijo, ne da bi zato tudi enega samega moža manj poslala na zahodno fronto. Tako bi skupno z Japonsko obkročila položaj v prid alirancev.

Um die Jugoslavija.

Dr. A. Ušeničnik.

Dr. A. Ušeničnik je spisal v nemškem jeziku apologijo Jugoslavije, ali bolje — majniške deklaracije, v kateri psihološko utemeljuje postanek jugoslovenskega gibanja med Slovenci, brani njegovo upravičenost in zavrača neopravičene očitke na ljubljanskega knezoškofa in slovenski narod. Pisatelj ne zagovarja jugoslovanske politične taktike, pač pa idejo samo, narod in škofa.

Knjižica je spisana z ognjem, ljubeznijo, prepričevalnostjo in z vsi — previdnostjo; v enem dihu jo prebereš, in nazadnje priznaš: „Da, to je pisal — Ušeničnik.“

V tem vrvenju in kipenju za Jugoslavijo se je napisalo mnogo diletantskega in mladinskega, kar je vse gibanje v očeh resnih ljudi že skoro smesilo, pri tujcih pa je vzbujalo čisto napačne pojme o naših narodnih težnjah; zato je človek vesel, ko bere o Jugoslaviji res nekaj solidnega, kar podpisemo lahko vsi, ki stojimo v okvirju deklaracije in monarhije.

Naša diletantska politika, ki pogosto nosi znak neresnosti in teatralične poze, je jugoslov. idejo, naš narod in našega škofa tako kompromitirala, da mora nastopiti in jo braniti mož, ki so ga ti nerazsodni ljudje že tu in tam označevali kot nasprotnika Jugoslavije. V tem je res nekaj tragično komičnega.

Da je padel sum nelojalnosti na naš narod in našega škofa, je kriv kolikorliko tudi naš žalostni razdor, kar dr. Ušeničnik samo namigne v začetku svoje brosure. Naj pribijemo ob tej priliki par dejstev!

Dr. A. Ušeničnik povdarja v svoji knjigi, da se naš razdor ne nanaša na jugoslovansko idejo. In to po pravici! Predno je padla beseda Jugoslavija — je bil že razdor, oziroma začetek razdora tu! Mladinom je bilo dobro znano, da smo bili vsi za Jugoslavijo v okvirju monarhije. Da bi prodrl med ljudstvom, so vrgli ven parolo, kakor da bi bili stariši, nasprotniki majniške deklaracije. In to je bil največji greh med narodom, ker so sedaj Nemci prišli do mnenja, kakor da bi bili Slovenci glede Jugoslavije needini! Tako so mladini sami zrhajali našo narodno fronto. Na to smo jih opozarjali, pa mladost je norost, in osebnih boji so jim bili več, kakor narodna korist. In potem: kozolci jugoslovanskega kluba, pisava naših listov, zagrebška deklaracija, napadi na dr. Šusteršiča, malenkostni boj radi minimalnega in maksimalnega programa, vse to je moralo vzbuditi pri vladi in med nemškim narodom sum, da je vse jugoslovansko gibanje nelojalno.

S tako narodno politiko mi nismo mogli soglašati, in v naš razdor se je pomešal tudi boj radi taktike za uresničenje majniške deklaracije.

Med tem časom je pa radikalizem vedno bolj raste, mladinski jugoslovanski maksimalni program je tu in tam že silil iz okvirja monarhije. In mi smo smatrali za svojo dolžnost, da smo proti temu nastopili, da ne pride ves narod v slabo ime. Dr. Korošec in drugi niso imeli v sebi toliko moči, da bi proti temu nastopili, da še več, večkrat se je opazalo, kakor da bi igrali v vsej politični kampanji vodilno vlogo maloštevilni „izvenokvirni“ elementi. Kako je mladinska politika, oziroma diletantstvo v politični taktiki vso jugoslovansko idejo kompromitiralo, nam jasno kaže gonja proti pozivu deželnega odbora občinam glede Trubičevih mahinacij! Ko si bral one besne napade, si nehoti prišel do zaključka, da se ti ljudje hočejo po vsej sili kompromitirati!

Mi dobro vemo in smo to tudi povdarjali v našem časopisju, kakor pri vodstvu nekdanje SLS., da velika večina mladine ni nelojalna, pač pa nimajo moči, da bi se otrešli sumljivih elementov, in ne politične previdnosti, ki bi obvarovala naš narod v teh težkih dneh vsakega sumničenja. Ko smo pa to „kvarzgoonstvo“ bičali — so nas pa razkričali kot — denuncijante! Najbolj žalostno dejstvo je pa to, da so se ti ljudje skrivali za škofa, da so še njega — kompromitirali! Seveda je vsak, naj bo še tako trd Nemeč, dobro poznal nad vsak dvom vzvišeno lojalnost našega škofa, toda v takih političnih bojih, kakor so danes, je prišlo vse kakor nalašč v roke nemškemu liberalnemu časopisju, da je začelo sumničiti cerkvenega kneza. Zato je bila potrebna dr. Ušeničnikova apologija, ki ne brani naše politike, ampak idejo, ki ne brani dr. Korošca et consortes, ampak škofa in narod! Naš škof in naš narod v ogromni večini hoče ostati tu v Jugoslaviji zvest habsburški monarhiji.

V „Grazer Volksblatt“ — u beramo danes prvo daljšo nemško kritiko o dr. Ušeničnikovi knjigi. Izvleček: „Res je, kar trdi pisatelj, da ima država namen, skrbeti za blagor ljudstva; dokazal nam pa ni, če bo ravno jugoslovenska država pospeševala blagor monarhije. On poudarja le nacionalistične; na vprašanje pa, kako naj se obrani enotnost, pa prav malo odgovarja. Pisatelj se sklicuje na demokatične ideje in na samodoločbo in pravi, da ima vsak narod pravo, tvoriti lastno državo, če ni že drugod pravno vezan. Tudi mi priznavamo, da moramo enkrat priti do narodnostnega prava. Dolžni so nam pa ostali zagovorniki Jugoslavije odgovor na vprašanje, če je v monarhiji še mogoč skupen nastop v gospodarskih in vojaških vprašanjih in v skupnih vnanjih zadevah, če razdelimo monarhijo v narodne države, katere bi bile zvezane le s personalno ali realno unijo. Kdor ne odgovarja na vprašanje: kako se da izvesti ustavna reforma brez ogrožanja enotnosti monarhije, ta stoji izven monarhije. Dr. Ušeničnik trdi sam, da ima narod pravico do lastne državnosti le takrat, če drugi ni pravno vezan. Te okolnosti o Slovencih ne more tajiti. Odtod sledi, da more slovensko ljudstvo stremiti le za tako ustavno reformo, ki ne slabi Avstrije in ne prikrajuje pravic drugih narodov.“

Nato citira kritik poziv na cesarja, ki se končuje z vzklikom: Ali Jugoslavija — ali smrt! in pravi: „Kdor tako strastno vzklika in ne pozna drugega pota, kakor smrt ali Jugoslavijo, s tem bo težko priti do sporazuma o mejah samodoločbe slovenskega naroda.“

Narodna galerija v Ljubljani.

Ustanavlja se slovenska umetnostna galerija v središču Slovenstva. V Ljubljani naj se dvigne akropola slovenskih lepih umetnosti, najvišja umetnostna ustanova naroda, ki naj zbere in ohrani najboljše umetnine vseh časov, kar jih je ustvaril slovenski genij.

Narodna galerija naj razkrije vsemu svetu obstoj in bogastvo naše upodabljajoče umetnosti. Kar je veda akademija znanosti, je lepi umetnosti narodna galerija. Umetnostna galerija naj Slovincem zagotovi glas polnokulturnega naroda in dokaže visoko kulturnost Slovenstva.

Društvo „Narodna galerija“, ki se je zasnvalo v Ljubljani, ima nalogo, ustanoviti in vzdrževati slovensko umetnostno galerijo, kjer naj se zbere najimennitejši slikarski, kiparski, grafični in stavbarski umotvoril stvariteljev slovenskega pokolenja stare in nove dobe; združiti hoče obstoječe zbirke in posamezne, raztresene slovenske umetnine, pridobivati nove umotvore, pospeševati razvoj slovenske upodabljajoče umetnosti ter raztegniti svoj delokrog na vse slovensko ozemlje. Društvo „Narodna galerija“ ima namen, zgraditi ali pridobiti dostojen dom slovenski upodabljajoči umetnosti, kjer se naj nastani „Narodna galerija“.

Da doseže svoje smote, nabira društvo gnotna sredstva (darila, testate in članarino) in pa umetnine (darila in testate).

Društvo „Narodna galerija“ ima poleg častnih članov, ki si steko posebnih zaslug za društvene namene (n. pr. z izrednimi darili ali poklonitvami itd.), ustanovnike, ki izdatno pomnože galerijsko zbirko ali odštejejo društvu ustanovnino 500 kron, ter redne člane, ki plačujejo 30 kron letne udnine. V umetnostnih vprašanjih odločuje posebna umetnostna komisija, ki jo volijo na občnem zboru drštveni člani, priznani slovenski upodabljajoči umetniki. Umetnostna komisija bo vrhovni slovenski umetnostni strokovni zbor.

Ustanovni občni zbor društva „Narodna galerija“ bo v sredo, dne 18. septembra t. l. ob 7. uri zvečer v dvorani občinskega sveta v Ljubljani na mestnem magistratu.

Rojaki! Prijavite se pred ustanovnim občnim zborom za člane društva „Narodna galerija“! Začnite takoj „Narodni galeriji“ pošiljati izredna gnotna darila! Darila in prijave naj se začasno pošiljajo na naslov: Trdka Franc Ksav. Souvan, Ljubljana, Francevo nabrežje, vselej z izredno pripomojo, da so darila namenjena „Narodni galeriji“.

Gre za vrhovno kulturno ustanovo naroda, za trajen, nemiljiv kulturni spomenik Slovenstva. „Narodna galerija“ bodi žarišče in središče slovenske umetnosti!

Med vojnim viharjem naj zasije mila luč lepote na slovenski narod!

Za pripravljajni odbor društva „Narodna galerija“:

Leon Souvan, veletržec. — Ces. svetnik Ivan Franke, c. kr. profesor. — Rikard Jakopič, akad. slikar. — Dr. Josip Regali, odvetniški kandidat. — Avgust Buković, računski svetnik.

Iz domačih listov.

„Slovenec“ ponavlja v uvodniku na kratko zgodovino pogajanj med avstrijskimi in ogrskimi vladami zaradi rešitve jugoslovenskega vprašanja in sklepa:

Da se avstrijska in ogrska vlada začeta zanimati za jugoslovansko vprašanje, to bilježimo kot vestni kroviisti. Toda vprašamo se: Ali res mislijo po narodnosti nam popolnoma tuji državniki, da bodo našli rešitev, ki bo tudi po želji troimenega jugoslovenskega naroda? Ali ne vedo, da vendar ne kaže več izključiti principa samodoločbe narodov?

Če so izjave čeških in naših poslancev resnične, moramo sklepati iz njih, da odklanjajo vsako sodelovanje z vlado. Kar na prsto glasovanje pa naš problem menda ne bo nikoli prišel!

Za uvodnik v „Slov. Narodu“ se je cenzura tako zanimala, da ga je kar obdržala, nam pa prepusila belo liso. V dveh drugih člankih piše o koroških razmerah — žalostne so dovolj — in o tržaškem vprašanju.

„Naprej“ pravi z ozirom na vprašanje, ali naj socialisti vstopijo v N. S., ali ne, da je slovenski delavec dvojni tlačan: socialno kot delavec tudi od lastnih ljudj, narodnostno pa zato, ker je Slovenec. „Zato je jako težko spraviti razredno zavednega delavca v eno bojno vrsto z onimi, ki ga gospodarsko in socialno, če že ne zatirajo, pa vsaj nadvladujejo.“

Po domovini.

Širši javnosti in posameznikom! Na vprašanja in neke neutemeljene govornice naznanjamo, da objavljamo po možnosti vsa nam dohajajoča poročila, naznanila in aktualne dopise sploh. Ne izključujemo ničesar radi malenkostnih ozirrov, da pa bi koga iskali ali pa svojo službo vsiljevali, tega pa ne!

Uredništvo „Novic“.

„Preša“, „Slovenec“, „Novice“ in knezoškof. Dunajska „Preša“ je prinesla dva članka v svojem večniku od petka o ljubljanskem knezoškofu in njegovem zadnjem pastirskem pismu in zahteva od vlade, naj knezoškofu ustavi dohodke. „Slovenec“ odgovarja tako-le: „Kakor vidimo, je nemška besnost priklopela do vrha. Druga sredstva nimajo več kot obrekovanje in hujskanje. Za nas je to dobro znamenje, ker je to vedno začetek konca. Velika laž je, s katero zdaj operirajo Nemci in pritiskajo na vlado, da je knezoškof Jeglič katerikrat izjavil, da hoče biti jugoslovanski primas, laž je, da je knezoškofova okrožnica veleizdajalska. Nasprotno, polna patriotizma. Dolično mesto se doslovno glasi tako-le: „Najbolj pa je to notranje novo življenje podžgala naša majniška deklaracija, ki je za vse Jugoslovane posebno za nas Slovence življenjske važnosti. Pa tudi za našo avstrijsko monarhijo in našo častljivo habsburško hišo je ta deklaracija kar naravnost rešilnega pomena. Ne več tlačeni, ampak zadovoljni Jugoslovani bomo Avstriji v premočno in nepremagljivo obrambo“. — To je torej Nemcem veleizdajal — Konštatiramo, da „Novice“ ne najdejo nobene besedice, da bi razkrinkale te laži, pač pa si puste z Dunaja telefonirati, kaj se v nemškem taboru počenja zoper knezoškofa. Seveda, v boju zoper našega vladika so naši Novičarji in vsenemški pročiščumovski hujskači edini! — Da si pustimo z Dunaja telefonirati, kaj piše „Preša“, to je navaden žurnalističen posel. Ta brzobjavka je došla ponoči. Ker imamo pa mi, vladni hlapi in narodni izdajalci tako velikansko denarno podporo od vlade, le da si ne moremo dati telefonirati celih „Prešinih“ člankov, na take se da odgovarjati — ampak samo take kratke notice, kakor je stala v „Novicah“; drugič, ker imamo tako izborni, z najmodernejšimi stroji opremljeno tiskarno, da moremo v zadnji uri k večjemu le še take kratke notice, nikakor pa ne dolgih odgovorov dati v tisk, zato naj nam gospodje oproste, če odgovarjamo šele danes. Zato konštatiramo: Mi knezoškofa kot knezoškofa ne napadamo. O njem kot o politiku bo pa še vendar dovoljena kakšna beseda čeprav o njem tudi kot o politiku nismo pisali ničesar. Priznamo, da je ljubljanski knezoškof vedno poudarjal svoje patriotično stališče in da se poteguje za patriotično majniško deklaracijo. Vprašamo pa: Ali dela in piše tudi „Slovenec“ vedno tako? Ali ne veste, da Vas citirajo Lahji v svojih letakih? Ali ne vedo gospodje, da velja „Slovenec“ povsod kot glasilo ljubljanskega knezoškofa, ker je on pokrovitelj K. T. D. in ima pri tem in pri „Slovencu“ zelo merodajno besedo? Ali je potem čudno, da tujina, ki ne pozna razmer natančno, dela za „Slovenčevu“ pisavo odgovornega knezoškofa? Ali ne vedo gospodje, da „Slovenca“ ne bero le v Ljubljani, ampak tudi drugod, in sicer na mestih, proti katerim je treba biti zelo previden? Ne mi, ampak Vi sami napravljate knezoškofu neprilike z neprevidezno. Če danes podpisu glavni urednik „Slovenca“ zagrebško deklaracijo, o kateri gotovo nihče ne bo trdil, da se je ne da tolačiti na več načinov, bodo tuji, o naših razmerah manj poučeni ljudje gotovo rekli: Kar podpisu „Slovenec“, to odobrava knezoškof! Rezultat seveda pa pade potem na — „Novice“! — Zatorej najprej premislite, kaj pišete, in predno daste kaj v tisk, še enkrat preberite in presreite, pa bo lahko vse mirno: „Preša“, „Slovenec“, „Novice“, in najbolj pa knezoškof!

Francoski glas o ljubljanskih slavnostih. V „L' Oeuvre“ od 18. t. m. piše Rene Pinon: „Za večkrat sem razjasnjeval manever, s katerim francosko časopisje identificira stvar Avstro-Ogrske s katoliško cerkvijo. Ravno tako delajo tudi v Avstriji. Dogodek zadnjih dni nam to dokazuje znova. Slovenci so i dobri katoliki i vneti zagovorniki jugoslovansktva. Vsenemška koterija je seveda religioznost Slovencev takoj izrabila, da pobija njihova nacionalna stremjenja. Ker je med „Jugoslovani“ lepo število prostomislecev in pravoslavcev, so takoj dirnili med Slovence zaradi teh „odpadnikov in nevernikov“ in „Reichspost“ jih je obdolžila prostozidarstva. To pa Slovencev ni vznemirilo in eden izmed njih je našel pravi odgovor. To je škof Mahnič, ki si lasti pravico v imenu svojih istovernikov, da Dunaj in Berlin pobija, ne da bi se sprl z Rimom. On pravi, da je patrijot in revolucionar, ne ker je katolik, ampak čeprav je katolik, in on biča infamije habsburške vlade v imenu svoje religiozne in nacionalne vesti. Razveseljivo je videti škofa v tako kritičnem položaju, ko izvršuje svojo dolžnost kakor svečenik in državljan. Ravno tako je razveseljivo dejstvo, če opazujemo polom, katerega je doživelo vsenemško časopisje s svojim poskusom, da loči slovenske katolike od jugoslovenskega bloka.“ — „Reichspost“, po kateri posnemamo to notico, pristavlja: „Zaradi česar se veseli gospod Pinon kot zastopnik francoske republike, je manj razveseljivo za Avstrijo.“ — In prav ima!

Jugoslovanski socijalisti. Zborovanja jugoslovanskega socijalistovskega delavstva v Paberju pri Celju se je udeležilo 156 delegatov iz spodnještajerskih industrijskih okrajev. Sprejeli so resolucijo o draginji živili in o jugoslovanskem vprašanju. Socijalisti izjavljajo, da so internacionalni, da pa zahtevajo pravico in svobodo za svoj narod.

Stališče Čehov do ustavne reforme. Predsednik Češkega svaza poslanec Křofač je te dni govoril na shodu v Pragi o političnem položaju in je izjavil o stališču Čehov k notranje-političnim vprašanjem takole: Češko vprašanje je danes že problem, o katerem z dunajske vlado ni mogoče več razpravljati. Ta vlada stoji še na stališču dualizma; v tem okviu pa je češko vprašanje ravno tako nemogoče rešiti kakor jugo-

slovansko. Vsi dunajski listi o ustavnih reformah so samo poskusni baloni, da bi zvedeli, kakšno stališče bi zavezeli Čehi, ako bi vlada menjala svojo metodo, in če bi nasedli na limanice ustavne revizije. Češka politika se ne more niti za korak oddaljiti od pota, na katerem se nahaja in na katerem si je podala roke z Jugoslovani in z večino poljskega naroda. Pri nas bi bil vsak slabič takoj izgubljen, če bi se upal misliti, da more češki narod po prestanih izkušnjah in trpljenjih sprejeti kaj drugega, kakor popolno neodvisnost. Nimamo nobenega povoda, zakaj naj bi s to vlado še nadalje razpravljali o češkem vprašanju. — Sama negacija državne misli, nič spravljlivega duha.

Enkratni nabavni prispevek za leto 1917 za učiteljske oboje, ki dne 1. decembra 1917 ni bilo dejansko v službi. Deželni odbor je sklenil, da ima prejeti vse aktivno učiteljsko oboje, ki 1. decembra 1917 ni bilo v aktivni učiteljski službi, službovalo pa je pred in po navedenem terminu, enkratni nabavni prispevek za leto 1917 iz deželnih sredstev. Prizadeto učiteljsko oboje naj se v svrhu nakazila prispevka obrne naravnost na Kranjsko deželno knjigovodstvo v Ljubljani z označbo natančnega naslova.

Ljudskošolske vesti. Stanislava Zaman je nameščena za provizorično učiteljico v Studnem in definitivni učiteljici Mariji Dolgan-Carli je poverjenočasno vodstvo tamkajšnje šole. — Maksimilijana Gross je imenovana za učiteljico v Kutevem.

Smrt. Umrla je v Kranju ga. Mar. Vilfan, roj. Šavnik. — V Novem mestu je umrla ga. Mila Kobe, roj. Tomic, trgovčeva soproga. Oba pogreba se vršita danes.

Puljska filijalka avstrijskega kreditnega zavoda se je preselila provizorično v Ljubljano.

Sladkor se podraži. Nižjeavstrijsko namestništv naznanja, da se zvišajo v nadrobni prodaji cene za sladkor. Teško, da bi bilo na Kranjskem drugače.

Meso se podraži in klobase. Uradno javljajo, da bodo cene mesa zvišane s 1. oktobrom, ni pa še znano za koliko. Pri klobasah so pa cene že zvišali. Kriva je Ogrska, ki nas sedaj zalaga s podraženim blagom. Čujemo, da bodo klobase v nadrobni razprodaji za 30 vinarjev na deko dražje.

Cene rib se zvišajo. Državni uradni list objavlja tozadevno odredbo urada za prehrano.

Nova parobrodna družba v Trstu. Tržaška podružnica kreditnega zavoda v zvezi s pravdnikom dr. Josipom Cosulich in kapitanom J. Jakobom Vidulich, oba na Malem Lošinju, je dobila dovoljenje za ustanovitev delniške družbe pod firmo „Parobrodna delniška družba Perseveranza“ s sedežem v Trstu.

Tatovi in sleparji. Na postaji v Medvodah je nekdo ukradel 50 kg težko vagonsko plahto, vredno 1000 K. Iz žitnega skladišča deželnega gospodarskega urada v Medvodah je pa izginilo 360 kg pšenice in rži. — Posestnici Apoloniji Skalarjevi je neznanec ukradel iz svinjaka 1000 K vredno svinjo.

„Goriško vinarsko društvo“ je premeslilo svoj urad iz Kobdila pri Štanjelu v Gorico. Društveni poslji se vrše v ulici Moreli št. 40 I. nadstropje.

Drobiž.

Nemčija se demokratizira?

Berolin, 7. septembra. „Tägliche Rundschau“ je pisala, da se bavijo neki krogi z načrtom, izsiliti čisto parlamentarno ministrstvo, v katero bi vstopili tudi socijalisti. Ta novica je resnična le v toliko, da so na levi stoječi in miru naklonjeni krogi mnenja, da je parlamentarna vlada predpogoji za mir.

Za obnovitev Goriške.

Dunaj, 6. septembra. Danes se je vršilo pod predsedvom ministra javnih del in v navzočnosti tržaškega namestnika posvetovanje radi obnovitve Goriške.

Politika čeških socijalstov.

Praga, 7. septembra. Pri včerašnjih skupni seji čeških socijalnih demokratov in narodnih socijalcev so ustanovili socijalistovski svet, kojega glavna naloga je ustvariti trajno združeno politiko češkega socijalizma na skupnih temeljih. V to svrhu se bodo še vršila pogajanja s centralisti.

Szurmal pri cesarju.

Dunaj, 7. septembra. Cesar je sprejel v avdijenci ogrskega ministra za deželno brambo Szurmaja.

Dobava živine za armado.

Donaj, 7. septembra. Uradno poročajo, da so vse vesti, da bi se vršila dobava živine za armado na kak nov način in po novem ključu neresnična.

Odmev Malvyjeve atere.

Pariz, 7. septembra. Dnevnik „La Bataille“ in „Le Journal“ so ustavili, ker sta se preveč zavzemala za Malvyja.

Eksplozija skladišča smodnika.

Monakovo, 7. septembra. Danes je eksploziralo bavarsko skladišče smodnika v Winterhollernu. Škoda je znatna; nekaj oseb je ubitih.

Švicarsko-amerikanska trgovina.

Curih, 7. septembra. Sklenjen bo nov trgovinski dogovor med Švico in Ameriko.

Hetman pri cesarju Viljemu.

Berolin, 7. septembra. Ukrajinski hetman je prišel včeraj s posebnim vlakom v Kassel, od koder se je napotil v Wilhelmshöhe k cesarju Viljemu.

Nemško ženstvo za pomožno službo.

Ljubek, 7. septembra. V Schwarzaub zborujoča zveza sev-nem. žen je sklenila zaprositi drž. zbor, da raztegne pomožno službo tudi na ženske. Žene hočejo da se uvede žensko enoletništvo.